

Велика О.,
ст. викладач каф. СКРС ФМВПС,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
м. Одеса (Україна)
ORCID ID: 0000-0003-0435-743X

ПОЗИЦІЯ ЯПОНІЇ ЩОДО ВТОРГНЕННЯ РОСІЇ В УКРАЇНУ

Прихід російських військових в Україну викликав у японців болючі спогади, а також прискорив різку зміну політики Японії щодо Росії. Японський уряд довго прагнув підтримувати дружні відносини порівняно з його західними партнерами – частково для полегшення переговорів щодо повернення островів. Зокрема, Японія утрималася від накладення жорстких санкцій на Росію після вторгнення в Україну та анексії Криму в 2014 році, а прем'єр-міністр Японії Сіндзо Абе зустрічався з Володимиром Путіним, президентом Росії, 27 разів у 2012–2020 роках.

Політика Японії щодо Росії тривалий час формувалася в контексті її відносин із Китаєм, який Токіо вважає головною загрозою своїй безпеці. Після анексії Криму в 2014 році тодішній прем'єр-міністр Сіндзо Абе чинив опір закликам Заходу ввести серйозні санкції проти Росії на тій підставі, що ізольована Москва ще більше зблизиться з Пекіном. Тепер, навпаки, японський уряд вважає, що потрібна жорстка відповідь як попередження іншим [2].

За Кісиди Фуміо, нинішнього прем'єр-міністра, Японія твердо стоїть за Україною та поруч із Заходом. Порушуючи пацифістський прецедент, вона відправила українській армії бронезилети. Кісиди Фуміо також відчинив двері для людей, які втікають із України, на відміну від типового для нього небажання приймати біженців. Президент України Володимир Зеленський виступив перед парламентарями Японії (по відеозв'язку); це честь, якої ніколи не було у російської сторони. Японія також прийняла повний перелік західних санкцій, незважаючи на тривалий скептицизм щодо їх застосування в цілому.

Одним із мотивів подібних змін є внутрішній фактор: японська громадськість переважно підтримує жорсткі заходи проти Росії. Навесні минулого року опитування інформаційного агентства Kyodo показало, що 86 відсотків японців виступають за введення санкцій проти Росії. До жовтня 2022 року лише 5 відсотків респондентів сказали, що вони «відчували доброзичливість» по відношенню до Росії: це найнижчий рівень із початку проведення опитувань щодо цього питання в 1978 році.

Безперечно, Росія прямо не загрожує Хоккайдо, але вона все одно може створити проблеми, особливо спільно з Китаєм і Північною Кореєю. 25 березня близько 3000 її військових провели навчання на спірних островах. Російські кораблі були надзвичайно активними поблизу Японії. Росія припинила переговори про мирний договір і скасувала безвізовий режим для колишніх жителів островів. На північному узбережжі Хоккайдо місцеві жителі стурбовані напруженістю через права на риболовлю та зростання цін на морських їжаків і крабів, імпортованих із Росії [2].

Можна сказати, що у 2022 році відповідь Японії на повномасштабне вторгнення Росії в Україну була значно радикальніша за попередні роки. Це щось більше, ніж просто невдоволення діями Москви. У Токіо чиновники побоюються, які висновки може зробити Китай із війни,

і прагнуть дати сигнал Пекіну, що будь-яка подібна спроба силою змінити статус-кво у Східній Азії зустрине шалений опір. Так, прем'єр-міністр Фуміо Кісіда регулярно зауважує, що «Україна сьогодні може бути завтра Східною Азією». Крім того, Японія назвала російське вторгнення в Україну «неподобством, яке підриває основи міжнародного порядку не тільки у Європі, а й в Азії».

20 лютого прем'єр-міністр Фуміо Кісіда оголосив про фінансовий пакет на суму 5,5 мільярда доларів, додавши до вже виділених 600 мільйонів доларів. Незважаючи на те, що Японія в минулому приймала небагато біженців, вона також прийняла близько 2000 українців. Крім того, Токіо поставив в Україну не лише бронежилети та зимове спорядження, а й безпілотники-розвідники та іншу оборонну техніку. Це перший випадок, коли Японія таким чином допомагає країні, яка бере участь у збройному конфлікті, на тлі тривалої заборони на такі передачі [3].

Ці кроки викликають подив не тільки тому, що вони безпрецедентні, але й через географічну віддаленість Японії від зони бойових дій і відсутність будь-якої загрози для неї російського вторгнення.

Слід зазначити, що Міністерство закордонних справ Японії у своєму звіті назвало Південні Курили (у японців – Північні території) «невід'ємною частиною території Японії». Такого трактування МЗС не вживало від 2011 року. «Північні території – це острови, над якими Японія має суверенітет, вони є невід'ємною частиною Японії, проте наразі незаконно окуповані Росією», – заявили в МЗС. 7 жовтня 2022 року Україна визнала південні Курильські острови територією Японії та висловлює повну підтримку Японії. Японія підтримала всі три принципово важливі для нашої держави резолюцій ГА ООН («Територіальна цілісність України» 2014 р., «Ситуація з правами людини в Криму» 2016 і 2017 рр.) [4].

Підсумовуючи вищезазначене, доречно згадати **конкретні заходи на підтримку України з боку Японії:**

- Надання Україні дронів, бронежилетів, сталевих касок, зимового одягу, наметів, фотоапаратів, гігієнічних та продуктових наборів, біноклів, освітлювальних засобів, медичних товарів, цивільних автомобілів (фургонів) тощо.
- Надання Україні та сусіднім країнам екстреної гуманітарної допомоги (у сфері охорони здоров'я та медицини, продовольчої безпеки

і захисту): 200 млн дол. США, та прийняття рішення про надання додаткової фінансової підтримки як гуманітарної допомоги та витрат на відновлення: 500 млн. дол. США.

- Продовольча допомога країнам Близького Сходу та Африки, які постраждали від ситуації в Україні (близько 200 млн дол. США, з яких 17 млн дол. США це допомога для сприяння експорту зерна з України).

- Надання Україні фінансової допомоги 600 млн дол. США [1].

- У рамках підтримки для проходження зимового періоду, надання через міжнародні організації генераторів та сонячних ліхтарів (близько 2,57 млн. дол. США), а також світловідбивачів та одноразових грілок для Національної поліції України (близько 550 тис. дол. США).

- Надання близько 1500 генераторів, зокрема 4, подарованих у межах «Ініціативи підтримки для проходження зимового періоду: Генератори для українців від Японії».

- Надання допомоги у сфері протимінної діяльності, включно з програмою навчання персоналу Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) у співпраці з Камбоджею.

- Відтермінування виплат за боргом для України (близько 7,8 млрд єн (прибл. 70 млн дол. США)) [3].

- Дозвіл на продовження дії картки резидента (посвідки на проживання) всім українцям в Японії, які бажають цього.

- Прийом евакуйованих із України до Японії.

- Надання допомоги у негрошовій формі, транспортування товарів гуманітарної допомоги УВКБ ООН літаками Сил Самооборони Японії, а також залучення людських ресурсів у галузі медицини та охорони здоров'я для підтримки евакуйованих.

Фінансові заходи:

- Унеможливлення фінансування Росії з боку провідних багатосторонніх фінансових установ, включно з МВФ, Світовим банком і Європейським банком реконструкції та розвитку [3].

- Реакція на ухиляння Росії від санкцій, у тому числі за допомогою цифрових активів.

- Обмеження операцій із Центральним банком Росії [1].

- Введення санкцій, зокрема заморожування активів осіб, пов'язаних із урядом Росії, у тому числі Президента Путіна, і російських олігархів.

- Заморожування активів дванадцяти російських банків (Сбербанк,

Альфа-Банк, ВЕБ.РФ, Промсвязьбанк, Банк «Росія», ВТБ, Совкомбанк, Новікомбанк, Фінансова корпорація «Відкриття», Московський кредитний банк, Російський Сільськогосподарський банк (Россельхозбанк), Росбанк) і їхніх дочірніх компаній у Японії.

- Приєднання до вжиття заходів, спрямованих на ізоляцію Росії від міжнародної фінансової системи та світової економіки шляхом відключення окремих російських банків від системи SWIFT.

- Заборона на випуск та операції з новими облігаціями російського державного боргу на первинному та вторинному ринку Японії. Окрім того, щодо деяких визначених російських банків, яким вже заборонено випуски цінних паперів у Японії, накладено додаткову заборону на випуск цінних паперів із меншим терміном погашення [1].

- Запровадження заходів щодо заборони нових інвестицій у Росії.

Торговельні заходи

- Позбавлення Росії статусу найбільшого сприяння.

- Заборона на імпорт із Росії техніки, деяких видів деревини, горілки, золота тощо.

- Заборона на експорт до Росії предметів розкоші.

- Введення санкцій на експорт російським військовим організаціям підконтрольних товарів із узгодженого на міжнародному рівні переліку, інших товарів подвійного призначення, таких як напівпровідники, передових товарів, обладнання для переробки нафти, товарів, що сприятимуть зміцненню промислової бази Росії, а також товарів, пов'язаних із хімічною та біологічною зброєю [4].

- Зменшення залежності від Росії в енергетиці, що включає поступове припинення та заборону імпорту російського вугілля та нафти.

Призупинення видачі віз до Японії для визначених осіб, пов'язаних із Росією, Республікою Білорусь та заморожування активів чотирьох білоруських банків (Білагропромбанк, Банк Дабрабут, Банк розвитку Республіки Білорусь та Белінвестбанк) і їхніх дочірніх компаній у Японії.

- Введення санкцій на експорт білоруським військовим організаціям підконтрольних товарів із узгодженого на міжнародному рівні переліку, інших товарів подвійного призначення, таких як напівпровідники.

- Призупинення видачі віз до Японії для осіб з «ДНР» або «ЛНР» та заморожування активів, які зберігаються даними особами в Японії.

- Заборона на імпорт і експорт з «ДНР» та «ЛНР» [1].

Таким чином, можна дійти висновку, що незважаючи на свою віддаленість від України, Японія чітко та послідовно притримується позиції підтримки незалежності, територіальної цілісності та недоторканості міжнародно визнаних кордонів України, всебічної підтримки в гуманітарній сфері, в питанні підтримки санкцій.

Список використаних джерел

1. Японія з Україною / Measures by the Japanese Government, Response to the situation in Ukraine, Japan-Ukraine Relations. URL : https://japan.kantei.go.jp/ongoingtopics/pdf/jp_stands_with_ukraine_ukr.pdf (дата звернення: 04.06.2023).
2. 相澤 李帆. ウクライナ戦争と米国強まる大国間競争の流れ/ウクライナ戦争の衝撃/ The National Institute for Defense Studies; ed. by Masayuki Masuda. Japan, Tokyo, 2022. P. 21-24. URL : http://www.nids.mod.go.jp/publication/east-asian/pdf/supplement_1/01.pdf (дата звернення: 27.05.2023).
3. The US-Japan alliance in the age of crisis? Public opinion in Japan and the United States following Russia's invasion of Ukraine / The Japan institute of international affairs; Naoko Funatsu and others. URL : <https://globalaffairs.org/sites/default/files/2023-03/US-Japan%20Report%20PDF.pdf> (дата звернення: 25.05.2023).
4. Tomohiko Satake, How Japan's Russia policy changed after Ukraine/ East Asia Forum. Japan, 24 June 2022 URL : <https://www.eastasiaforum.org/2022/06/24/how-japans-russia-policy-changed-after-ukraine/> (дата звернення: 25.05.2023).